

Pertti Hakulinen

Hyökkäys Tohmajärveltä 1941

Taistellen takaisin 1944

1941

Hyökkäys Tohmajärveltä

1944

Taistellen takaisin

Pertti Hakulinen

1941

Hyökkäys Tohmajärveltä

1944

Taistellen takaisin

Kannen kuva: Panssarijuna 2 Tohmajärven asemalla 8.7.1941, kaksi päivää ennen aiottua hyökkäystä itään. Junan molemmissa päissä oli sodan alkaessa Boforsin it-tykit ja kaikkiaan 17 konekivääriä. Junan veturin puoleisessa päissä näkyy veturin savupiipusta lähtevä, alas raiteelle suunnattu savutorven osa, jonka tarkoituksena oli siirtää savua kiskoille vihollisen näköpiirin ulottumattomiin.

© 2018 Pertti Hakulinen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789528023722

Sisällysluettelo

Sivu

Hyökkäys Tohmajärveltä Laatokan Karjalaan ja Syvärille 1941 - taistellen takaisin 1944

Lukijalle	11
Kirjassa käytettyjä lyhenteitä	14
Jatkosodan joukot ja ylijohdo	15
Jatkosodan suomalaiset jalkaväkidivisioonat ja -rykmentit	15
Määrävahvuisen jalkaväkidivisioonan kokoonpano	16
Jatkosodan jalkaväkirykmentit, joukkojen numerointi	18
Karjalan Armeijan hyökkäyssuunnitelma, neuvostojoukot	21
Karjalan Armeijaan kuuluneet joukot 10.7.1941	22
KarA:n esikunta	22
VI AK (11.D ja 5.D)	22
11.Divisioona (Iskevä kiila)	23
5.Divisioona (Ilves-divisioona)	23
Painopistesuunnan reservit	24
1.Divisioona (KarA:n reservi)	24
VI AK:n reservi, JR 44	24
1.JPr (3.7. VI AK:lle)	24
Saksalainen 163.D, ylipäällikön reservi	24
Ryhmä Oinonen (RO)	25
VII AK (19.D ja 7.D)	26
19.Divisioona	26
Taisteluosasto Bäckman	27
7.Divisioona (Kalpadivisioona)	28
Kalpadivisioonan (7.D) perustaminen ja keskittäminen Tohmajärvelle	29
Jalkaväkirykmentti 9 (JR 9)	29
Jalkaväkirykmentti 30 (JR 30)	29
Jalkaväkirykmentti 51 (JR 51)	31
Kenttätykistörykmentti 2 (KTR 2)	31
Raskas Patteristo 28 (RaskPsto 28)	32
Pioneeripataljoona 35 (PionP 35)	33
Viestipataljoona 26 (VP 26)	33
Sissipataljoona 2 (SissiP 2)	34
261.Ilmatorjuntakonekiväärikomppania (261.ItKkK)	35
29.Kaasusuojelukomppania (29.KssK)	35
Kevyt Osasto 15 (KevOs 15)	36
Polkupyöräkomppania PpK/7.D ("Pinna")	37
Raskas Patteristo 3 (RaskPsto 3)	38
Raskas Patteristo 4 (RaskPsto 4)	38

Osasto Korvenheimo, ”Mottiosasto”	38
Osasto Korvenheimon tilapäiskokoonpano	40
Linnoituspatteristo 5 (LinPsto 5)	40
2.Rautatiepatteri (”Iivari”)	42
Panssarijuna 2 (”Into”)	43
Linnoituspataljoona 13 (LinP 13)	44
Jalkaväkikomppania Tosurinen	45
Osasto Lukkarinen/14.Rajakomppania (14.RajaK)	45
Konekiväärikomppania Taskinen	46
Osasto Korvenheimon reservit	46
Toiminta 7.D:n kaistalla ennen yleishyökkäystä	47
Hyökkäysvaiheen taktiikasta hieman	48

VAHVENNETUN 7.D:N HYÖKKÄYS KÄYNNISTYY TOHMA-JÄRVELTÄ 10.7.1941

VII AK:n komentajan, kenraalimajuri Hägglundin päiväkäsky	51
Divisioonalle käsketty hyökkäystehtävä	51
Osasto Korvenheimon hyökkäys Kaurilan–Värtsilän alueelta	56
Eteneminen Värtsilään	56
Jalkaväkirykmentti 30 hyökkäys	58
Jalkaväkirykmentti 30/I Pataljoonan hyökkäys	58
Jalkaväkirykmentti 30/II Pataljoonan hyökkäys	60
Jalkaväkirykmentti 30/III Pataljoonan hyökkäys	61
Jalkaväkirykmentti 51 hyökkäys	64
JR 51 hyökkäyskäskyn pääkohdat	64
I/JR 51 saa valmennusta hyökkäykseen	66
JR 51 hyökkäys	66
Jalkaväkirykmentti 9	68
Taistelu Pälkjärven tienristeysalueesta ja kirkonkylästä	72
Pälkjärven tienhaaran ja Iljalan taistelujen tilinpäätös	75
JR 51 siirtyy eteenpäin Pälkjärveltä	75
JR 30 etenee Pirttipohjan suuntaan	77
JR 30 taistelee Pirttipohjassa	78
III Pataljoonan taistelu Pirttipohjan kylän oikealla sivulla	78
I Pataljoona taistelee Pirttipohjan kylässä ja radan varressa	81
II Pataljoonan taistelut Pirttipohjassa	82
Rajanoitkon varmistuslinja	82
Vihollinen yrittää murtautua ulos saarroksista 16.7.	83
Johtopäätöksiä Pirttipohjan taistelusta	83
JR 9 etenee Kirkkolahteen ja hyökkää Kontio-Leppälahden kannakselle	84
Väijytys	88
Johtopäätöksiä Kontio-Leppälahden taistelusta	91
Hyökkäys Hämekoskelle ja Harluun	96

Tykistön tulenkäytöstä 7.D:n hyökkäyksessä	100
Kahdesti yli Rillinkisuon	100
I/KTR 2	103
II/KTR 2	104
III/KTR 2	104
Raskas Patteristo 28	105
Raskas Patteristo 3	107
Raskas Patteristo 4	109
Rautateillä siirtynyt kalusto	111
2.Rautatiepatteri ”Iivari”	111
Panssarijuna 2, ”Into”	112
Panssarijuna 2:n (2.Rautatieilmatorjuntapatteri) loppu	114
Osasto Korvenheimo siirtyy eteenpäin	114
Korvenheimo tunkeutuu Ruskealaan	116
Korvenheimon uudet tehtävät	117
Linnoituspataljoona 13 siirtyy Ilomantsiin	118
14.Rajakomppanian osasto etenee Koivulasta	119
Vahvennettu JR 9 etenee Tohmajoelle	124
Neuvostojoukot lyödään Kirjavalahden alueella	124
Taistelut Tohmajoella, neuvostojoukkojen vastahyökkäys	125
Leppäselän–Voinmäen–Tapiolanhovin taistelut	129
Särkisyryjän taistelu	130
Sortavalan saarrostaistelut	134
Neuvostojoukkojen vastahyökkäys 29.7.1941	134
Jalkaväkirykmentti 51 etenee Kaalamon Valkealammelta	
Kiteenjoelle	135
JR 51 hyökkää Koivikkomäen eteläpuolella	137
JR 51 etenee Kiteenjoen yli Latvasyrjän suuntaan	140
7.D jatkaa hyökkäystään Karmalansalmea kohti	142
Latvasyrjän ja Vieremäjärvien taistelut 6.–14.8.	144
Latvasyrjän taistelu	144
Latvasyrjän hyökkäysjoukot	144
Hyökkäys Latvasyrjään	145
Vieremäjärvien taistelut	148
JR 51:n III Pataljoona Latvasyrjästä etelään	151
JR 9 taistelee Sortavalan länsipuolella	152
Taistelu Sortavalasta 10.–15.8.1941	154
II/JR 30 ottaa vastuun Kymölän suunnasta	157
I Armeijakunnan taistelut Rautalahden alueella	163
Yleishyökkäys 4.9.1941/VI AK	167
17.D (Tammidivisioona) saapuu Aunuksen kannakselle	
Hangosta	167
17.D:n hyökkäys Säntämän kannaksen avaamiseksi	168
II/JR 13 ja I/JR 34 saavuttavat Prääsään johtavan päätien	170
Tuuloksen hyökkäys 4.9.1941	170

Säntämän–Nurmoilan–Hoilammen saarrostaistelut	173
JR 44 hyökkää Nurmoilaan etelästä	173
Taistelu Nurmoilasta jatkuu	173
3.D käyttää hyväkseen rintamaan syntyneen aukon	175
Hoilammen saarrostaistelut	176
Nurmoilan–Hoilammen alueen taistelujen tilinpäätös	178
Pyhäjärven suurtaistelu	178
7.D:n toiminta Pyhäjärven eteläpuolella	178
1.D etenee Nuosjärveltä Pyhäjärvelle	181
JR 8:n ja KevOs 10:n hyökkäys Pyhäjärvelle	181
Tokkarin–Uudenselän alueen taistelut	182
Kaskanen lihapatojen äärestä Latvan taisteluihin	182
Tokkarin–Uudenselän taistelut 19.9.–1.10.1941	184
Frunzen divisioona	185
Läntinen Syväri saavutetaan	190
Osasto Lagus etenee Syvärin rantaan ja JR 23 valtaa voimalaitoksen	190
Syvärin asema saavutetaan	191
Podporozen (Syvärinkaupungin) ja Bulajevan valtaus	191
17.D työntää rintaman Syvärin eteläpuolella Jandebanjoelle	192
Eteneminen itäiselle Syvärille	194
TstOs Puhakka Äänisen rantatiellä ja Syvärin ylitys	
Voznesenjassa	194
Taisteluosasto Kuistio hyökkää Ostajoelle	198
Taistelut Ostan suunnalla	198
Orenshenskojen taistelu 14.–23.10.1941	200
Goran taistelut 15.12.1941–10.1.1942	202
Joukot Syvärillä hyökkäysvaiheen päätyttyä	205
Petroskoin valtausoperaatio	206
Osasto Laguksen hyökkäys Petroskoin suuntaan	209
Tunkeutuminen Petroskoihin	210
Syvärin kelirikkotaistelut 1942 huhtikuussa	212
Shemenskin–Pertjärven kelirikkotaistelut 10.–21.4.1942	212
Kalpadivisioonan kelirikkotaistelut 11.–20.4.1942	
itäisellä Syvärillä ja asemasotavaihe	214
VETÄYTYMINEN AUNUKSEN KANNAKSELTA 1944	
Aunuksen kannaksen suomalaisjoukot 20.6.1944	219
Suomalaisten puolustusjärjestelyt Aunuksen kannaksella	223
Puna-armeijan hyökkäys läntisen Syvärin yli 21.6.1944	224

Neuvostoliittolaisten hyökkäyksen eteneminen läntiseltä Syväriltä	225
Tuuloksen maihinnousu 23.6.1944	226
Pisin–Saarimäen–Sammatuksen puolustusasema	228
8.D vetäytyy Varloihin	229
5.D taistelee Tulemajoella	231
Neuvostojoukkojen eteneminen pysäytetään U-asemassa	233
7.D:n vetäytyminen Syväriltä	235
Topasjärven–Nuosjärven–Vieljärven alueen vetäytymis- taistelut 28.6.–3.7.1944	235
7. ja 8.D:n taistelut Tulemajärven–Käsnäselän alueella 4.–7.7.1944	238
Loimolan alueen taistelut 9.7.–4.9.1944	244
CXXVII (127) kevyen AK:n hyökkäys Vegarusjärvelle	246
1./RajaJP 4 ja RajaJP 8:n esikunta jäävät mottiin	247
Rajajääkäriprikaatin rajajääkäripataljoonien 4 ja 8 vastahyökkäys 21.–22.7.1944	250
Keskitys vastahyökkäystä varten	250
Vastahyökkäys ja eversti Vallin komentaman 30.Prikaatin lyöminen vesistölinjan taakse	251
Ryhmittäminen puolustukseen	253
Taistelut Vegarusjärven–Huosiuskankaan alueella	254
Rajajääkärit runonlaulajien maisemissa	255
Sota on loppunut – kotiin	257
Organisaatiomuutoksia	259
Lähteet	261
Kirjalliset lähteet	261
Muut lähteet	261
Liitteet	262
Liite 1: KarA:n komentajia ja tapahtumia, SA-valokuvia	263
Liite 2: Sekalaisia SA-valokuvia	267
Liite 3: 7.D:n raskas aseistus, valokuvaliite	273
Liite 4: Muistomerkkejä, valokuvaliite	282

Lukijalle

Talvisodan päättymisen jälkeen Suomessa alkoi uhkaava ajanjakso, välirauha, jonka aikana Neuvostoliiton painostus oli jatkuvasti läsnä, ja pelko uuteen sotaan kasvoi. Samalla Saksan lähentyminen toi uutta uskoa tulevaisuuteen, ja alettiin elätellä toivoa talvisodassa menetettyjen alueiden takaisin saamisesta. Suomea uhkasi joutuminen Neuvostoliiton tai jopa Saksan miehittämäksi, mikäli olisimme pitäytyneet edelleen julistamassamme puolueettomuuspolitiikassa. Vaihtoehdot Suomella olivat täten vähissä, joten jatkosotaan lähtö Saksan rinnalla oli väistämätön seuraus siinä maailmantilanteessa.

Kirja on eri lähteistä koottu vapaamuotoinen yhteenveto Tohmajärveltä tapahtuneesta hyökkäyksestä jatkosodan alussa 1941. Vetäytymistaisteluista itäiseltä Syväriltä kesällä 1944 kerrotaan myös pääpiirtein, täydennettynä läntisen Syvärin vetäytymistaisteluilla niiltä osin, kun se on nähty tarpeelliseksi kokonaistilanteen kannalta. Vuoden 1942 alkupuoliskolla tapahtuneista Syvärin eteläpuolisista vihollisen vastahyökkäyksistä kerrotaan kirjassa myös pääosiltaan. Rajajääkäriprikaatin vetäytymisvaiheen taistelut Vegarusjärven ympäristössä ovat pääosiltaan niin ikään mukana kirjassa.

Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan miehistä kokoonpannun vahvennetun divisioonan (7.D, jota kutsuttiin myös Kalpadivisioonaksi) päähyökkäys alkoi Tohmajärveltä Moskovan rauhan rajan yli itään 10. heinäkuuta 1941 kello 17. Divisioonan hyökkäys toimi osana Karjalan Armeijan laajempaa hyökkäystä Laatokan Karjalaan, Syvärille, Kuolismaan ja Tolvajärven suuntiin sekä Itä-Karjalaan. Divisioonan hyökkäys eteni Syvärille, jonka eteläpuolen asemiin asetettiin myöhemmin syksyllä. Päähyökkäyssuuntana oli päätien suunta Tohmajärveltä Pälkjärvelle Muskon kylän kautta. Divisioonan komentajaksi oli määrätty Savo-Karjalan sotilasläänin komentaja, jääkärieversti Antero Svensson.

Kirjan taistelukuvaukset ja tapahtumat ovat todenmukaisia ja sotahistoriaa, mutta yksittäisen henkilön laatima kirja ei luonnollisestikaan voi edustaa millään muotoa ”virallista sotahistorian tutkimusta”. Kirja voisi olla luonteeltaan lähinnä sotadokumentti. Mukaan on otettu myös Latvasyrjän hyökkäysvaihe, jolloin Kalpadivisioonan kuuluneet kaksipataljoonaiset JR 9 sekä JR 51 hyökkäsivät Latvasyrjään JR 16:n ohella, JR 9 pohjoisesta ja JR 51 Kiteenjoelta idästä, alistettuina 19.D:lle. Samoin on kerrottu alueella taistelleista joukoista ja 2.D:sta 8.8.1941 muodostetun ja 13.8. rintamavastuun ottaneen I Armeijakunnan taisteluista ja etenemisestä Rautalahteen Latvasyrjän eteläpuolelta ja Lahdenpohjan suunnasta.

Karjalan Armeijan keskitysalueen oikea raja sijaitsi 19.D:n kaistan oikealla sivulla, Kiteen Pyhäjärven Suitsansaaren vasemmalla puolella. Vasemmalla sivullaan kaista ulottui Ryhmä Oinosen (RO) vasemmalle siivelle, Ilomantsin Hattuvaaran tasalle. Kaistan leveys oli noin sata kilometriä.

Karjalan Armeijaan kuuluneen Kalpadivisioonan painopisteen hyökkäyskaista sijaitsi Tohmajärven–Pälkjärven tien suunnassa. Kaistan leveys oli ainoastaan noin 5 kilometriä, koska pyrittiin nopeaan läpimurtoon. Karjalan Armeijan hyökkäyksen tavoitteena oli vallata takaisin talvisodassa menetetyt alueet sekä edetä lopulta Syvärille, Ääniselle ja Maaselän kannakselle. Kalpadivisioonan 1. tavoite oli linja Otrakkala–Naatselkä ja 2. tavoite linja Ruskeala–Vahvajärvi–Alalampi (pysäkki).

Ylipäällikkö päätti 27.6.1941, että Suomen armeijan hyökkäyksen painopiste suuntaan ensimmäisessä vaiheessa Laatokan koillispuolitse Syvärille. Hänen 30.6.1941 antamansa sotatoimikäskyn mukaan noin sadantuhannen miehen vahvuisen Karjalan Armeijan oli määrä lyödä ja erottaa toisistaan Jänisjärven ympärillä sekä Laatokan luoteis- ja koillisrannoilla oleva vihollisvoima. Tämän jälkeen hyökkäystä tuli kehittää edelleen Laatokan koillispuolitse Aunuksen–Lotinapellon suuntaan. Painopisteenä KarA:lla oli aluksi Jänisjärven koillispuoli.

Taustatietoina todetaan lisäksi, että eteläiseen Suomeen keskitetyt Suomen armeijan voimat eivät riittäneet yhtäaikaiseen hyökkäykseen kahdessa eri päähyökkäyssuunnassa, joten II ja IV Armeijakuntien hyökkäykset Karjalankannakselle joutuivat odottamaan vuoroaan. II AK:n tuli kuitenkin valmistautua eri käskyllä hyökkäämään ja ottamaan haltuun Ilmeen–Hiitolan–Elisenvaaran maastokolmion. Lopulta edellä mainittujen armeijakuntienkin vuoro tuli, ja II AK lähti liikkeelle 31.7. sekä IV AK 21.8.

Pohjois-Suomesta itään tehtävää hyökkäystä varten sinne oli keskitetty saksalainen, kenraalieversti von Falkenhorstin komentaman Norjan armeijan (AOK Norwegen) osa, jonka esikunta sijaitsi Rovaniemellä. Ryhmittymään kuuluivat sodan alkaessa kenraaliluutnantti Dietlin komentama Vuoristoarmeijakunta (2. ja 3. Vuoristodivisioonat), ratsuväenkenraali Feigen komentama 36. Armeijakunta (169.D ja SS.D Nord) sekä suomalainen kenraalimajuri Siilasvuon komentama III AK (eversti Viiklan 6.D ja eversti Fagernäsin 3.D). Edellä mainituissa saksalaisissa armeijakunnissa oli vielä muitakin suomalaisia joukkoja, kuten esimerkiksi Erillisosasto Petsamo/Vuoristoarmeijakunta, sissipataljoona, linnoitus- ja rajajoukkoja, ilmatorjuntajoukkoja sekä tykistöä. Saksalaisia joukkoja oli sodan alkaessa Pohjois-Suomessa 100–120 tuhatta miestä. Puheet siitä, että suomalaiset olisivat käyneet omaa erillissotaansa, voitaneen kyllä unohtaa, kun ottaa huomioon, että esimerkiksi eversti Viiklan 6.D toimi suorassa alistussuhteessa saksalaisessa 36. Armeijakunnassa ja kenraalimajuri Siilasvuon III AK (3.D) alistettuna suoraan AOK Norwegenille.

Kirjassa käytetty jatkosodan lähdeaineisto koostuu lähinnä sotapäiväkirjoista, rykmenttien historiateoksista, jatkosodan historiaa käsittelevistä teossarjoista sekä muista kirjallisista ja Internet-lähteistä. Kirjassa on lukuisia aiemmin julkaisemattomia piirroksia käydyistä taisteluista. Piirroksilla on pyritty havainnollistamaan taisteluita, jotka eivät muutoin selviäisi lukijalle pelkästään sanallisella kerronnalla. Yksi vahva vaikutin tämän sekä seuraavalla sivulla mainittujen kirjojen kirjoittamiselle oli omalta osaltani pyrkimys pitää yllä kansakunnan muistia käydyistä ankarista taisteluista.

Onko vielä esimerkiksi muistissamme Jänisjärven länsirannalla sijainneen Kontio-Leppälahden verinen hyökkäys, jossa kontiolahtelainen JR 9 menetti lähes sata varusmiestaistelijansa kaatuneina 15.7.1941 vähän ennen puoltayötä jouduttuaan vihollisen väijytykseen? Tai Särkisyrjän hyökkäys 18. –22.7.1941? Taistelussa kaatui kaikkiaan 139 miestä, haavoittuneita tuli vihollisen ankarassa tulituksessa 375 miestä. Yleiskäsityksen voi saada useista taisteluista pelkästään lukemalla tilannekartan kursiivilla painetun tekstin.

Värtsilän suuntaan tapahtuneen hyökkäyksen tarkastelu on sotahistorian kirjoissa jätetty vähemmälle, koska se oli sivutoimintasuunta, eikä hyökkäyksenäkään mitenkään erikoinen. Painopistesuuntahan divisioonalla, ja koko VII Armeijakunnalla, oli Tohmajärveltä Muskon kylän kautta Pälkjärvelle johtavan tien suunta. Kirjassa on hieman pyritty paikkaamaan tätä puutetta, ja niinpä lähempään tarkasteluun on aluksi joutunut Rillinkisuon koillispuolelta hyökännyt, divisioonalle alistettu Osasto Korvenheimo, eli ”Mottiosasto” alistuksineen.

Huomattavaa on se, että 7.D oli rintamassa yhtäjaksoisesti koko sodan ajan. Vaihtoa oli jo määrätty suorittamaan Maaselän Kannaksella ollut 4.D, mutta tilannekehityksen takia vaihto peruuntui ja 7.D jäi rintamaan vielä vähäksi aikaa ennen kuin aloitti irtautumisen Syvärin eteläpuolelta. 7.D:n antama uhri isänmaalle oli kallis: Sen kärsimät tappiot olivat 553 upseeria, 1998 aliupseeria ja 9866 miestä, kokonaistappiot kaikkiaan 12417 sotilasta, joista kaatuneiden osuus oli 140 upseeria, 425 aliupseeria ja 1769 miestä, eli yhteensä 2334 kaatunutta. Divisioonan keskivahvuus sodan aikana oli 572 upseeria, 2316 aliupseeria sekä 10172 miestä ja 89 naista, yhteensä 13149 henkilöä. Kaatuneiden lukuihin eivät sisälly kadonneet eivätkä kenttä- ja sotasairaaloissa myöhemmin menehtyneet.

On selvää, että hyvin suuri osa vihollisuuksista jää kokonaan huomioimatta tilanpuutteen vuoksi, koska sivumäärää ei ollut tarkoitus rajattomasti kasvattaa. Tarkasteltavina ovat olleet pääasiassa jalkaväen taistelut. Divisioonan tykistöstä on kirjan lopussa liite (Liite 3), jossa esitellään sodan alussa Kalpadivisioonan käytössä ollutta tykistöä ja muita raskaita aseita.

Hyökkäystä varten perustettavan Karjalan Armeijan komentajaksi määrättiin kokenut jääkärikenraaliluutnantti Erik Heinrichs, joka talvisodassa oli toiminut Kannaksen Armeijan komentajana. Joukkojen keskittäminen tapahtuivat nopeasti, sellaisella aikataululla, että hyökkäys voisi tapahtua edellä mainittuna päivänä. Tuo päivä, 10.7.1941, oli määritetty niin, että tuolloin saksalaiset ylittäisivät Väinäjoen Baltiassa.

Lukijalle, joka haluaa lukea Pohjois-Karjalasta 10. heinäkuuta 1941 hyökänneen Karjalan Armeijan sotatoimista laajemmin, suosittelen kirjaani *Suurhyökkäys Pohjois-Karjalasta 1941 - taistellen takaisin 1944*. Kirjani *Karjalan Armeija hyökkää 1941* sisältää ainoastaan hyökkäyksestä kertovan osuuden, mutta ensin mainittu kirja sisältää sekä hyökkäys- että vetäytymistaistelut pääosiltaan.

Lopuksi haluan kiittää taustatiimiäni sekä kaikkia tahoja, jotka ovat olleet mukana näissä runsaan vuosikymmenen kestäneissä kirjoitusprojekteissa. Lisäksi taisteluissa kaatuneita ja haavoittuneita kunnioituksella muistaen, mitä nöyrin kiitos kaikille rintamamiehillemme käymistänne taisteluista. Lämmin kiitos myös lotille ja muulle henkilöstölle itsenäisen isänmaamme hyväksi tekemästänne työstä noina raskaina sodan vuosina.

Tampereella marraskuussa 2020

Pertti Hakulinen

Kirjassa käytettyjä lyhenteitä

Joukoista käytetyt lyhenteet noudattelevat pääosin lähdeoksena käytetyn Maunu Kuosan kirjan lyhenteitä. Lyhenteissä esimerkiksi ei ole käytetty pisteitä lyhennettyjen sanojen välillä. Syynä tähän on se, että on haluttu Kuosan tavoin yksinkertaistaa lyhenteiden kirjoittamista. Ohessa muutamia esimerkkejä kirjassa käytetyistä tyypillisimmistä lyhenteistä: KarA (Karjalan Armeija), VII AK (Seitsemäs Armeijakunta), 7.D (Seitsemäs Divisioona), I/JR 9 (Jalkaväkirykmentti 9:n ensimmäinen pataljoona), I/KTR 2 (Kenttätukirykmentti 2:n ensimmäinen patteristo), 1./KTR 2 (Kenttätukirykmentti 2:n ensimmäinen patteri), 1./II P (Toisen pataljoonan ensimmäinen komppania), 7./III/JR 9 (Jalkaväkirykmentti 9:n kolmannen pataljoonan seitsemäs komppania) ja RaskPsto 3 (Raskas Patteristo 3).

Käytettäessä esimerkiksi lyhenteitä 8.Komppania (8.K), II Pataljoona (II P) ja 7.D (7.Divisioona) todetaan, että näissä on kirjoitettu numeron jälkeen alkavan kirjainosuu-den alkukirjain isolla kirjaimella ja ilman välilyöntiä, paitsi pataljoonan kohdalla välilyönnin kera. Tässä kirjassa pyritään tähän samaan käytäntöön, vaikka se poikkeaaikin vallitsevista suomen kielen oikeinkirjoitussäännöistä. Kranaatinheitimistöstä on käytetty yleistä lyhennettä krh, esimerkiksi krh-tuli. Mutta jos kyseessä on kranaatinheitin-komppania, siitä käytetään lyhennettä KrhK, esimerkiksi 1.KrhK, numero ennen teksti-lyhennettä ilman välilyöntiä. Konekiväärien käyttöön viitattaessa yleisellä tasolla on käytetty etuliitettä kk, esimerkiksi kk-asemat. Konekiväärikomppaniasta vastaavasti käytetään lyhennettä KkK tai KKK, esimerkiksi 2.KkK. Ohessa vielä joukkojen lyhen-teitä:

KarA=Karjalan Armeija
 KTR=Kenttätukirykmentti
 RaskPsto=Raskas Patteristo
 JPr=Jääkäriprikaati
 JP=Jääkäripataljoona
 JR=Jalkaväkirykmentti
 KevPsto=Kevyt Patteristo
 It=Ilmatorjunta
 D=Divisioona
 P=Pataljoona
 K=Komppania
 J=Joukkue
 ErP=Erillinen Pataljoona
 RvPr=Ratsuväkiprikaati
 KrhK=Kranaatinheitinkomppania
 KkK=Konekiväärikomppania
 PsD=Panssaridivisioona
 AunR=Aunuksen Ryhmä
 MaasR=Maaselän ryhmä

AK=Armeijakunta
 URR=Uudenmaan Rakuunarykmentti
 HRR=Hämeen Ratsurykmentti
 RajaK=Rajakomppania
 KevOs=Kevyt Osasto
 JSp=Joukkosidontapaikka
 ATp=Ampumatarvikkeiden täydennyspaikka
 AJp=Ampumatarvikkeiden jakopaikka
 HTK 1=Henkilötäydennyskeskus 1
 Pr=Prikaati
 AKM=Ampumatarvikekenttämakasiini
 RajaJP=Rajajääkäripataljoona
 ItKkK=Ilmatorjuntakonekiväärikomppania
**Jalkaväkipataljoonan ja -komppanian vah-
 vuudet suuruusluokkana:**
 Komppania: n. 200 miestä
 Pataljoona: n. 1000 miestä

Jatkosodan joukot ja ylijohdo

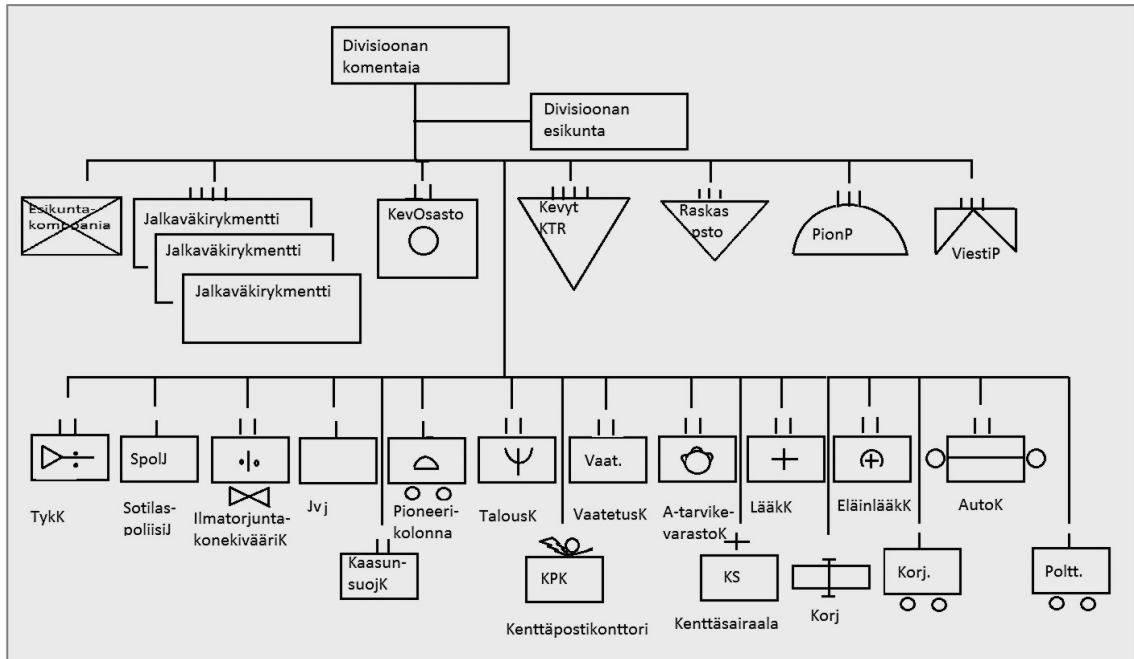
Jatkosodan ylijohdon muodostivat tasavallan presidentin alainen puolustusvoimien ylipäällikkö sekä hänen esikuntanaan toiminut Mikkelin päämaja. Päämaja oli jaettu yleisesikuntaan ja sotatalousesikuntaan. Sodan alkuvaiheessa esikunta muotoutui seuraavaksi tärkeimpien henkilöiden osalta, myöhemmin tuli vielä muutoksia: Ylipäällikkönä toimi sotamarsalkka Carl Gustaf Emil Mannerheim, ja yleisesikunnan päällikkönä Karjalan Armeijan komentajaksi siirtyneen Erik Heinrichsin tilalla kenraaliluutnantti Edvard Hanell. KarA:n lakkauttamisen jälkeen Heinrichs palasi entiseen tehtäväänsä ja Hanell johdamaan linnoitustöitä. Päämajoitusestina eli operaatiopäällikkönä toimi kenraalimajuri Aksel Fredrik Airo, jonka apulaisena operatiivisen osaston päällikkönä oli everstien Kustaa Tapolan ja Einar Mäkisen jälkeen eversti Väinö Karikoski elokuusta 1941 alkaen, ja vuoden 1942 lopulta lähtien eversti Valo Nihtilä. Yleisesikuntaan kuuluneen komentoesikunnan päällikkönä oli kenraalimajuri Wiljo Einar Tuompo, tykistön tarkastajana kenraaliluutnantti Vilho Petteri Nenonen, pioneerikommentajana kenraalimajuri Unio Bernhardt Sarlin ja tiedustelujaoston päällikkönä kenraalimajuri Lars Melander (hänen tilalleen saapui vuonna 1942 eversti Aladár Paasonen). Sotatarvikkeiden hankinnoista vastaavaa sotatalousesikuntaa johti sotataloustarkastaja kenraalimajuri Leonard Grandell apunaan sotatalouspäällikkö, insinöörieversti Runar Bäckström. Saksalaisten yhteysupseerina päämajassa toimi jalkaväenkenraali Waldemar Erfurth.

Armeijakuntia tuli olemaan tulevassa sodassa kuusi, ja niiden kokoonpanot vaihtelivat paljonkin, mutta tavallisesti niihin kuului jalkaväkidivisioonaa kahdesta kolmeen, erillisiä pataljoonia, raskaita patteristoja, linnoituspataljoonia ja -patteristoja, pioneeripataljoonia, silta-, aurauksen- ja pioneerivarastokomppania, viestipataljoona sekä huoltojoukkoja. Kenttäarmeija tuli käsittämään 48 jalkaväkirykmenttiä, 48 kenttätykistöpatatteristoa sekä lisäksi päämaja-, armeijakunta- ja divisioonatason joukkoja. Talvisodan kokemukseen perustuen kaikkia organisaatioita oli alettu heti talvisodan loppumisen jälkeen tarkistaa vastaamaan paremmin mahdollisen uuden sodan vaatimuksia.

Talvisodan jälkeinen välirauhan aika oli etsikköaika joukkojemme suorituskyvyn parantamiseksi. Tulivoimaa oli lisättävä ja aseistusta parannettava nopealla aikataululla. Suomen puolustusvoimissa ja puolustusvoimiin kuuluvissa suojeluskunnissa tehtiinkin kovalla kiireellä töitä talvisodan aikaisten organisaatioiden ja liikekannallepanosuunnitelmien uusimiseksi mahdollista tulevaa sotaa ajatellen. Ne olivatkin sitten valmiina kun valtakunnan tuli aika siirtyä jälleen sotatilaan.

Jatkosodan suomalaiset jalkaväkidivisioonat ja -rykmentit

Liikekannallepanossa muodostettiin kuudestatoista sotilasläänistä vastaavasti kuusi-toista itsenäiseen taisteluun kykenevää divisioonaa. Talvisodan alkuvaiheessa oli divisioonaa ollut yhdeksän, joten lisäystä oli merkittävästi. Divisioonien muodostaminen tapahtui rauhan ajan joukkojen ympärille sotilasläänien alaisuudessa. Divisioonan komentajan vakanssin sai sotilasläänin rauhanaikainen komentaja. Esikunnakseen hän sai niin ikään rauhanaikaisen sotilasläänin esikunnan, jota täydennettiin ulkopuolelta tarpeen mukaan.

Määrävahvuisen jalkaväkidivisioonan kokoonpano jatkosodan alussa.

Määrävahvuisen jalkaväkidivisioonan kokoonpano

Määrävahvuiseen divisioonan esikuntaan kuului 61 henkilöä, joista päällystön osuus oli 45 henkilöä. Kenttätykistörykmentin komentaja toimi samalla tykkikommentajana ja kaasusuojelukomppanian päällikkö kaasusuojelukomentajana. Pioneer- ja viestikomentajat johtivat samalla pioneer- ja viestitoimistoja. Yleisen huolto- ja kuljetustoimiston kokoonpanoon oli liitetty kenttäpostiuupseeri. Ilmansuojelutoimisto liitettiin esikuntaan vain erikseen käskettäessä.

Suomalaisen divisioonan uusi kokoonpano tuli asteittain voimaan syksyn 1940 kuluessa. Täysvahvaan divisioonaan kuului nyt kolme jalkaväkirykmenttiä kuten talvisodasakin, kevyt osasto, viestipataljoona, pioneeripataljoona, kevyt kenttätykistörykmentti, raskas patteristo (vain 10 divisioonassa), neljä tykkikomppaniaa, joista yksi divisioonan käytössä, kolme 120 millimetrin kranaatinheittimin varustettua kranaatinheitinkomppaniaa, kaasusuojelukomppania, autokomppania, ilmatorjuntakonekiväärikomppania, sotapoliisijoukkue, pioneerikolonna ja huoltomuodostelmat.

Talvisodan aikaiseen kokoonpanoon verrattuna nyt jatkosodan divisioonan organisaatioon oli siis lisätty edellä mainitut neljä tykkikomppaniaa ja kevyet krh-komppaniat oli vahvennettu raskaiksi. Lisäksi organisaatioon oli lisätty raskas kenttätykistöpatteristo (kymmenessä divisioonassa), ilmatorjuntakonekiväärikomppania, kaasusuojelukomppania, autokomppania sekä pioneer- ja viestikomppaniat. Pioneer- ja viestiyksiköiden johtoon tuli nyt täten pataljoonaporras. Talvisodan aikaisen divisioonan vahvuus oli ollut noin 15000 miestä, uusitun divisioonan määrävahvuudeksi tuli 16348 miestä. Ylipäätään jatkosodan organisaatioissa oli huomioitu liikkuvuus ja tulivoima, joita paranneltiin. Rykmentissä oli jatkosotaan mentäessä noin 3600 miestä, talvisodassa hieman

Kirjassa on yleisesityksenä kerrottu jatkosodan alussa Tohmajärveltä tapahtuneesta 7.Divisioonan (Kalpadivisioona) hyökkäyksestä ja sen etenemisestä Moskovan rauhan rajan yli Syvärille ja edelleen virran eteläpuolelle 10. heinäkuuta 1941 alkaen. Kesän 1944 vetäytymistaisteluista 7.Divisioonan osalta Syväriltä kerrotaan myös. Käydyt taistelut ovat pääosin luettavissa itsenäisinäkin ilman että tarvitsee tuntea aiempaa historiaa taisteluista. Näin kirja toimii eräänlaisena hakuteoksena.

Värtsilän ympäristö, Pälkjärvi, Pirttipohja, Kirkkolahti, Kontio-Leppälahti, Hämekoski, Kirjavelahti, Tohmajoki, Leppäselkä, Särkisyrjä, Multamäki, Kiteenjoki, Louhimäki Kiteenjoella, Latvasyrjä, Vieremäjärvet, Rautalahti, Sortavala, Latva, Pyhäjärvi, Petroskoin eteläpuoli, Syväri, Orenshenskoje, Gora . . .

Kirjassa kerrotaan muun muassa yllämainituista sekä monista muista raskaista taisteluista, joita 7.Divisioona kävi etenemistiellään Sortavalan valtauksen, Syvärille sekä vetäytyessään Syväriltä. Divisioona toimi hyökkäyksessä osana Erik Heinrichsin komentaman Karjalan Armeijan kokoonpanoa.

Kirjan loppupuolen kuvaliitteessä, Liite 3, on esitelty 7. Divisioonan käytössä ollutta tykistöä ja muuta raskasta aseistusta asianmukaisine selostuksineen tykkien ja muiden aseiden ominaisuuksista. Kirja toiminee myös pääosiltaan 7. Divisioonan epävirallisena historiikkina, koska "virallista" historiikkia ei ole tiettävästi julkaistu.

